

[DOI:10.26104/NNTIK.2023.71.47.034](https://doi.org/10.26104/NNTIK.2023.71.47.034)

Джоробекова А.М., Кудайберди уулу Д.

**ЭВТАНАЗИЯ МЕНЕН БАЙЛАНЫШКАН КӨЙГӨЙЛӨРДҮ
ТҮШҮНҮҮГӨ БОЛГОН ЫКМАЛАР**

Джоробекова А.М., Кудайберди уулу Д.

**ПОДХОДЫ К ПОНИМАНИЮ ПРОБЛЕМ
СВЯЗАННЫХ С ЭВТАНАЗИЕЙ**

A. Djorobekova, Kudaiberdi uulu D.

**APPROACHES TO UNDERSTANDING PROBLEMS
ASSOCIATED WITH EUTHANASIA**

УДК: 343.619

Бул макалада талкуунун предметине айланган эвтаназия проблемасын коомдук кабыл алуу маселелери каралат. Бул маселе татаал жана ар кандай билдирүүлөрдү пайда кылат. Бул темадагы талкуулар карама-каршы көз караштарды жана моралдык ишенимдерди, ошондой эле маданий, диний жана укуктук системаларды чагылдырган мамилени камтыйт. Белгилей кетсек, бул маселе боюнча коомдук пикир жана мыйзамдар коомдогу социалдык маданий өзгөрүүлөргө, илимий ачылыштарга жана мамилелерге жараша өзгөрүшү мүмкүн. Адам өмүрүнүн баалуулугу социалдык-укуктук нормалардын, адеп-ахлактык мамилелердин калыптанышында негизги ролду ойнойт. Жашоону урматтоо, ошондой эле аны сактоого жана коргоого умтулуу бул тармактарды жөнгө салуучу мыйзамдардын жана ченемдик-укуктук актылардын калыптанышына таасир этүүчү маанилүү факторлор болуп саналат. Ошондуктан бул маселелер коомдун, укук коргоо уюмдарынын жана эл аралык коомчулуктун көңүлүн бурат, анткени алар адамдын жашоосуна болгон мамиленин негизги моралдык-укуктук аспектилерине таасирин тийгизет.

Негизги сөздөр: адам, негизги укуктар, жашоого, укук, эвтаназия, өзүн-өзү өлтүрүү, жардам берүү, медициналык этика.

В данной работе рассматриваются вопросы общественного восприятия проблемы эвтаназии, которые становятся предметом обсуждения. Данная проблема является сложной, вызывает различные высказывания. При обсуждении данной темы приводятся противоречивые точки зрения и моральные убеждения, а также подходы, которые отражают особенности культуры, религий и правовых систем. Следует отметить, что общественное мнение и законодательство по этому вопросу могут меняться в зависимости от социокультурных изменений, научных открытий и отношений в обществе. Ценность человеческой жизни играет ключевую роль в формировании общественно-правовых норм и нравственных установок. Уважение к жизни, а также стремление к ее сохранению и защите, являются важными факторами, влияющими на формирование законов и правил, регулирующих эти области. Поэтому, эти вопросы привлекают внимание общества, правозащитных организаций и международных сообществ, так как они затрагивают основные моральные и правовые аспекты отношения к человеческой жизни.

Ключевые слова: человек, основные права, право на жизнь, эвтаназия, самоубийство, помощь, врачебная этика.

This paper examines issues of public perception of the problem of euthanasia, which become the subject of discussion. This

problem is complex and gives rise to various statements. Discussions on this topic include conflicting viewpoints and moral beliefs, as well as approaches that reflect cultural, religious, and legal systems. It should be noted that public opinion and legislation on this issue may change depending on sociocultural changes, scientific discoveries and attitudes in society. The value of human life plays a key role in the formation of social and legal norms and moral attitudes. Respect for life, as well as the desire to preserve and protect it, are important factors influencing the formation of laws and regulations governing these areas. Therefore, these issues attract the attention of society, human rights organizations and international communities, as they affect the basic moral and legal aspects of attitudes towards human life.

Key words: human rights, fundamental rights, the right to life, euthanasia, suicide, assistance, medical ethics.

Дүйнөнүн ар кайсы өлкөлөрүндө эвтаназия маселесине карата көз караштар өзгөрдү, бул коомдук аңсезимдин жана баалуулуктардын өзгөрүшүнүн натыйжасы. Кээ бир өлкөлөрдө мыйзамдар адамдын ден соолугуна жана жашоосуна карата өз тагдырын өзү аныктоо укуктарын эске ала баштады. Өзүнүн өлүмү жөнүндө өз алдынча чечим кабыл алуу мүмкүнчүлүгү талкуунун жана жөнгө салуунун предмети болуп калат. Кээ бир өлкөлөрдө эвтаназия же өзүн-өзү өлтүрүүгө жардам берүү мыйзамдаштырылган.

Бирок, бул тема татаал жана сезимтал бойдон калууда. Бул маселе боюнча ар кандай көз караштар жана моралдык ишенимдер бар [1]. Кээ бир адамдар айыккыс ооруга жана адам чыдагыс азапка дуушар болгон учурда өз өмүрүнүн акырына карата өз алдынча чечим кабыл алуу укугун колдошсо, башкалары кыянаттык кылуу мүмкүнчүлүгүнөн коркушат же жагдайга карабастан адамдын өмүрү корголушу керек деп эсептешет.

Бул маселе боюнча коомдук пикир жана мыйзамдар социалдык маданий өзгөрүүлөргө, илимий ачылыштарга жана коомдук талкууга жараша өнүгүп турушу мүмкүн. Адам өмүрүнүн баалуулугу социалдык-укуктук нормалардын, адеп-ахлактык мамилелердин калыптанышында негизги ролду ойнойт. Жашоо укугу адам укуктарынын жалпы декларациясы сыяктуу эл аралык укуктук документтер тарабынан корголгон негизги адамдын укуктарынын бири болуп эсептелет [2].

Бул жашоо укугу эвтаназия, өлүм жазасы, аскердик чыр-чатактар, жакырчылыкка каршы күрөш жана башка көптөгөн маселелерди кароо үчүн баштапкы чекит болуп калат. Бул маселелердин баары коомдун, укук коргоо уюмдарынын жана эл аралык коомчулуктун көңүлүн бурат, анткени алар адамдын жашоосуна болгон мамиленин негизги моралдык-укуктук аспектилерине таасирин тийгизет.

Бул маселелердин тегерегиндеги талкуулар терең моралдык жана этикалык дилеммаларды, ошондой эле маданияттар, диндер жана укуктук системалар ортосундагы мамиледеги айырмачылыктарды чагылдырат. Жашоону урматтоо, ошондой эле аны сактоого жана коргоого умтулуу бул тармактарды жөнгө салуучу мыйзамдардын жана ченемдик-укуктук актылардын калыптанышына таасир этүүчү маанилүү факторлор болуп саналат.

Коомдун тарыхый өнүгүүсү адам өмүрүнүн баалуулугуна тиешелүү маселелерге ар кандай көз караштарды жана мамилелерди калыптандырат. Ар түрдүү доорлор жана маданияттар бул универсалдуу көйгөйгө өзүнүн уникалдуу көз караштарын жана чечимдерин сунушташат. Греция жана Рим сыяктуу байыркы коомдор көп учурда жашоонун баалуулугу жана жеке укуктар жөнүндө идеяларды отургузушкан. Бирок, кулчулуктун жана жашоонун башка формаларында бардык адамдар бирдей баалуулук катары эсептелбеген практикалар да болгон.

Орто кылымдарда чиркөө адеп-ахлак нормаларын жана баалуулуктарын, анын ичинде жашоо менен өлүмгө байланыштуу маселелерди калыптандырууда чоң роль ойногон. Диний көз караштар көбүнчө өлүм жазасына жана эвтаназияга карата мамилени аныктайт. Европадагы агартуу доорунда адам укуктары жана инсандын эркиндиги жөнүндө ойлор айтылып, жашоо укугун коргогон мыйзамдардын кабыл алынышына таасирин тийгизген.

XX кылым, анын ичинде Экинчи дүйнөлүк согуштан кийинки мезгилде, 1948-жылы Адам Укуктарынын Жалпы Декларациясында чагылдырылган адам укуктары жөнүндө дүйнөлүк көз карашта олуттуу өзгөрүүлөр болду. Бул документте жашоого болгон укуктун кол тийбестиги баса белгиленген [2].

Заманбап коомдо медициналык этика, биоэтика жана адам укуктары сыяктуу темалар адамдын жашоосунун башталышы жана аягы менен байланышкан маселелерди чечүүдө маанилүү роль ойнойт. Эвтаназия, сөнгөк клеткаларды изилдөө, гендик инженерия жана адамдардын жашоосуна таасир этүүчү башка технологиялардын тегерегинде талкуулар бар.

Тарыхтын ар бир этабы адам өмүрүнүн баалуулугун түшүнүүнүн жана чечүүнүн өнүгүшүнө өбөлгө түзөт жана коомдор ар дайым жашоону коргоо менен инсандын укуктарын сактоонун ортосундагы тең салмактуулукту табууга умтулушат.

Эвтаназия маселеси кызуу талкууну жаратат жана азыркы коомдогу эң татаал жана чечилбеген көйгөйлөрдүн бири бойдон калууда. Бул талаш-тартыштар коомдук же мыйзамдык чечим кабыл алуу процессин татаалдандырган моралдык, этикалык, диний, укуктук жана медициналык аспектилерди камтыйт [3].

Эвтаназиянын жактоочулары адатта өзүн өзү аныктоо укугун жана адамдын кадыр-баркын баса белгилешет, өзгөчө айыккыс оору жана азап-кайгы болгон учурларда [4]. Бирок, оппоненттер көп учурда мүмкүн болгон кыянатчылыктар тууралуу тынчсыздануусун билдирип, ошондой эле адам өмүрүнүн ыйыктыгын баса белгилешет [5].

Бул маселе боюнча мыйзамдар өлкөлөр жана аймактар боюнча ар кандай болот жана көп учурда татаал социалдык-маданий жана диний айырмачылыктарды чагылдырат. Кээ бир өлкөлөр эвтаназияны мыйзамдаштырып же белгилүү бир жагдайларда өзүн-өзү өлтүрүүгө көмөктөшсө, башкалары бул практикага абсолюттук тыюу салууну көздөшкөн.

Эвтаназия боюнча талаш-тартыш уланууда жана заманбап коомдор бул татаал маселеге өз баалуулуктарынын жана нормаларынын чегинде башкача мамиле кылышат.

Ар кандай юридикалык кубулушту так аныктоо аны талдоо жана түшүнүү үчүн маанилүү кадам болуп саналат. Так жана так аныктама укуктук нормаларды колдонууда түшүнбөстүктөрдөн жана түшүнүксүздүктөн качууга жардам берет [6]. Мисалы, эвтаназия учурунда эвтаназия түшүнүгүнүн так аныкталышы мыйзамдарды жана саясатты иштеп чыгуу үчүн, ошондой эле теманы талкуулоодо ырааттуулукту жана объективдүүлүктү камсыз кылуу үчүн маанилүү.

Юридикалык терминдердин аныктамалары, адатта, термин менен камтылган иш-аракеттердин, кырдаалдардын же тажрыйбалардын так сүрөттөлүшүн камтыйт. Эвтаназия болгон учурда, бул эвтаназия актысы катары эмнелер эсептелет, анын болушу үчүн кандай шарттар аткарылышы керек жана мыйзамдын алкагында жардам көрсөтүү менен өлүмдүн кандай формалары каралышы мүмкүн деген суроолор камтылышы мүмкүн.

Аныктама ошондой эле укуктук системалардын ичинде келип чыгышы мүмкүн болгон ар кандай чечмелөөлөрдү жана талаштарды алдын алууга жардам берет. Эвтаназия сыяктуу этикалык жана медициналык маселелердин контекстинде терминдерди аныктоодо тактык адам укуктарын коргоо, этикалык стандарттар жана укуктук айкындуулукту камсыз кылуу ортосундагы тең салмактуулукту сактоо үчүн өзгөчө маанилүү.

Эвтаназияга байланыштуу этикалык жана илимий талаш-тартыштар көбүнчө терминдин этимологиясына жана ар кандай чечмелөөгө багытталган, бул

көрүнүштү түшүнүүгө жана баалоого таасирин тийгизет. Эвтаназия гректин «eu» (жакшы) жана «thantos» (өлүм) сөздөрүнөн келип чыккан, бул «жакшы өлүм» дегенди билдирет. Бул термин оорулуу же азап чеккен адамдын жашоосун токтотуу үчүн каражаттарды берүү актысын билдирет, көбүнчө анын азабын жеңилдетүү максатында.

Бирок эвтаназия контекстинде бул терминдин ар кандай жоромолдору бар. Мисалы, жигердүү жана пассивдүү эвтаназияга бөлүнөт, мында активдүү жашоону активдүү түрдө аяктайт (мисалы, өлүмгө алып келүүчү инъекция), ал эми пассивдүү дарылоону улантуудан же паллиативдик жардам көрсөтүүдөн баш тартууну камтыйт [7].

Илимий талкуулар ошондой эле эвтаназиянын ар кандай формалары этикалык, медициналык жана юридикалык жактан алгылыктуубу деген суроолорду камтышы мүмкүн [8]. Өлкөгө жана маданиятка жараша эвтаназияны түшүнүү жана чечмелөө олуттуу түрдө өзгөрүшү мүмкүн, бул темадагы талкууларга белгисиздикти жана татаалдыкты киргизет.

Фрэнсис Бэкондун «Илимдердин жакшылыгы жана көбөйүшү жөнүндө» (1605) аттуу эссесинде «эвтаназия» терминин колдонуу кызыгууну жараткан факт [9]. Бирок азыркы мааниде «эвтаназия» термини кийинчерээк мааниге ээ болуп, Бэкондун чыгармачылыгынын контекстинде, балким, башкача, жалпы мааниде колдонулганын белгилей кетүү керек.

Заманбап этикалык жана медициналык укуктун контекстинде «эвтаназия» термини көбүнчө азапты жеңилдетүү максатында, өзгөчө айыккыс оорулар үчүн адамдын жашоосун атайылап токтотуу актысына карата колдонулат. Терминдин аныкталышы жана бул мааниде кеңири колдонулушу кийинки мезгилде болгон. Айрым терминдер колдонулган тарыхый контексттер алардын азыркы колдонулушунан жана чечмелөөсүнөн айырмаланышы мүмкүн.

Заманбап юридикалык адабиятта жана коомдук дискурста «эвтаназия» термини карама-каршылыктарды жана баш аламандыктарды жаратуучу ар кандай чечмелөө менен колдонулушу мүмкүн. Бул жашоонун аякташына жана азап-тозоктун токтошуна байланыштуу маселелерди укуктук жөнгө салууга ар түрдүү мамлекеттерде жана маданияттарда ар кандай мамиле жасагандыгы менен түшүндүрүлөт.

Терминдин ар кандай контексттерде колдонулушуна байланыштуу талаш-тартыштар келип чыгышы мүмкүн, мисалы:

1) Кеңири жана тар чечмелөө: Кээ бир булактар «эвтаназия» терминин кеңири мааниде колдонушу мүмкүн, анын ичинде пациенттин макулдугу менен же анын макулдугусуз жашоонун кандайдыр бир токтотулушу, ал эми башкалары аны тар мааниде колдонушу мүмкүн, бул терминдин колдонулушун жигердүү жашоону бүтүргөн иш-чаралар менен гана чектейт.

2) Мыйзамдагы айырмачылыктар: Ар кайсы өлкөлөрдө эвтаназияга жана ага байланыштуу маселелерге байланыштуу ар кандай мыйзамдар бар, бул терминдин чечмеленишине да таасирин тийгизиши мүмкүн.

3) Медициналык жана этикалык аспектилер: Медициналык этика жана дарылоону жана жашоону камсыздоону токтотууга байланыштуу эрежелер ар кандай болушу мүмкүн, бул ошондой эле «эвтаназия» терминин чечмелөөдө ар түрдүүлүктү киргизет.

Терминди тагыраак түшүнүү жана колдонуу үчүн бул изилдөөдө, мыйзамда же документте колдонулган контекстке жана конкреттүү аныктамага көңүл буруу маанилүү. Бул түшүнбөстүктөрдөн качууга жана актуалдуу укуктук жана этикалык маселелерди так талкуулоого жана талдоого мүмкүндүк берет.

Эвтаназияга байланыштуу терминологиялык башаламандык маселени талкуулоону жана түшүнүүнү кыйындатат. Терминди ар кандай чечмелөө илимпоздордун, укук коргоочулардын, дарыгерлердин жана жалпы коомчулуктун ортосунда түшүнбөстүктөргө жана маалымат алмашууда кыйынчылыктарга алып келиши мүмкүн.

Бул башаламандык жашоонун акырына карата маселелерге маданий, этикалык жана укуктук мамилелердеги айырмачылыктарга байланыштуу болушу мүмкүн. Кээ бир учурларда эвтаназия термини бейтаптын макулдугу менен жашоону активдүү түрдө токтотуу актысын билдирет, ал эми башка учурларда дарылоону пассивдүү токтотуу же медициналык процедураларды улантуудан баш тартууну түшүндүрүшү мүмкүн.

Бул башаламандыкты жоюу үчүн илимий жана юридикалык документтердин алкагында терминдердин так жана ырааттуу аныктамаларын түзүү маанилүү. Терминологияны ар кайсы тармактарда жана ар кандай жамааттык топтордо талкуулоо жана тактоо жемиштүү талкууларга жана эвтаназияга байланышкан маселелерди так түшүнүүгө көмөктөшөт.

Философиялык, медициналык жана юридикалык адабияттарда «эвтаназия» термининин ар түрдүү чечмелөөсү бул көйгөйдүн татаалдыгын жана ага карата көз караштардын ар түрдүүлүгүн баса белгилейт. Карап чыгуу үчүн үч негизги чечмелөө бар:

1. Унутууга оорутпай кетүү: Бул интерпретация эвтаназияны адамдын унутулушуна «оорутпай» кетүүсүн камсыз кылууга багытталган акт катары кароого болот деген ойду баса белгилейт. Бул оорулуу адамдын өмүрүн токтотуу үчүн өлтүрүүчү каражаттарды же ыкмаларды колдонууну камтышы мүмкүн.

2. Айыкпас оорулууларды алардын өтүнүчү боюнча өлтүрүү: Бул чечмелөө эвтаназия айыккыс дартка чалдыккан адамдын өтүнүчү боюнча, азапты токтотуу максатында жасалган иш-аракет деген ойго багытталган. Бул бейтаптын жашоосун бүтүргүсү келгенин жигердүү билдирүүнү камтыйт.

3. Азапты токтотуу үчүн аң-сезимдүү иш-аракет: Бул чечмелөө айыккыс оорулуу адамдын азабын жеңилдетүү үчүн анын жашоосун токтотууга багытталган аң-сезимдүү аракетке басым жасайт. Бул активдүү кийлигишүүнү да, пассивдүү ыкмаларды да камтышы мүмкүн, мисалы, медициналык дарылоону токтотуу.

Ар кандай чечмелөө эвтаназия маселелери боюнча ар кандай моралдык, этикалык жана укуктук көз караштарды билдирет. Бул маселе кылдат талкуулоону жана көптөгөн факторлорду маданий, диний жана укуктук айырмачылыктардын контекстинде кароону талап кылаарын көрсөтүп турат. Эвтаназияга байланышкан кырдаалдардын татаалдыгы жана көп түрдүүлүгү чагылдырылып, бул термин контекстке жараша ар кандай чечмелениши мүмкүн экени баса белгиленет.

Себеби эвтаназия этикалык жактан татаал тема жана аныктамалар философтордун, докторлордун жана юристтердин көз караштарына жараша ар кандай болушу мүмкүн.

Жогорудагы аныктамаларда байкалбай калышы мүмкүн болгон кээ бир аспектилерди эске алуу зарыл:

1. Өзүн-өзү аныктоо жана өтүнүч жасай албоо: Маанилүү аспект оорулуу өз эркин билдире албаган жагдайларды кантип эске алуу болуп саналат, мисалы, команда же анын физикалык же когнитивдик мүмкүнчүлүктөрү чектелүү болгондо.

2. Эвтаназия менен суициддин ортосундагы айырма: Туура белгилегендей, биринчи аныктама эвтаназияны өзүн-өзү өлтүрүүдөн так айырмалай албайт, бул укуктук талдоо жана кырдаалдарды түшүнүү үчүн маанилүү.

3. Атайылап аракетсиздик: Үчүнчү аныктама активдүү иш-аракетти камтыйт, бирок дарылоону же паллиативдик жардамды пассивдүү токтотуу жагдайларын дайыма эле эске албайт, мында дарыгер жашоону токтотууга багытталган активдүү кадамдарды жасабашы мүмкүн.

Аныктамалардагы бул кемчиликтер ар кандай көз караштарга жана кырдаалдарга ылайыктуу эвтаназиянын универсалдуу жана комплекстүү аныктамасын түзүүнүн кыйынчылыгын көрсөтүп турат. Бирок, бул талаш-тартыштар мөөнөтү аяктаган маселелер боюнча так жана салмактуу ченемдик мамилелерди иштеп чыгуу үчүн маанилүү болуп саналат. Бул жагдай эвтаназия же кайрымдуулук өлүмүн укуктук контекстте кароодо жашоого болгон укукту эске алуунун маанилүүлүгүнө толугу менен шайкеш келет. Жашоо укугу, чынында эле, ар бир адамдын негизги жана ажырагыс укугу болуп саналат, жана аны коргоо көптөгөн өлкөлөрдүн укуктук системаларынын борбордук бөлүгү болуп саналат.

Эвтаназияны юридикалык жактан кароодо жа-

шоого болгон укуктун төмөнкү аспектилери эске алынат:

а) Мыйзамсыз өмүрүнөн ажыратууга тыюу салуу: Мыйзамдар адамдын өмүрүн мыйзамсыз ажыратуудан коргоого багытталган. Бул өлүмгө алып келүүгө багытталган иш-аракеттер катуу жөнгө салынышы жана көзөмөлгө алынышы керек дегенди билдирет.

б) Аялуу топторду коргоо: Жашоо укугун коргоодо айрыкча аялуу топторду коргоого бурулат, мисалы, көз каранды болуп калган же өз эркин билдире албай калгандар, мисалы, катуу ооруп калганда же адам эсин жоготкондо.

в) Этикалык жана моралдык аспектилери: Мыйзамдар көбүнчө өлүмгө алып келген этикалык жана моралдык аспектилерине карата коомдук нормаларды жана баалуулуктарды чагылдырат. Бул боорукердик, адамдын кадыр-баркы жана өз тагдырын өзү аныктоо маселелерин камтышы мүмкүн.

г) Тең салмактуу жөнгө салуу: эвтаназия жаатындагы жөнгө салуу жашоого болгон укукту да, татыктуу өлүү укугун да эске алуу менен тең салмактуу болушу керек. Мыйзамдар жашоону токтотууга жол берилүүчү шарттарды жана чектөөлөрдү белгилеши мүмкүн.

Мыйзамдарды иштеп чыгууда жана эвтаназияга байланыштуу маселелерди чечүүдө мыйзам чыгаруучулар бардык тараптардын укуктарын жана кызыкчылыктарын эске алуу менен ушул ар түрдүү аспектилердин татаал тең салмактуу актысына туш болушат. Бул чөйрөдө мыйзамдарды өнүктүрүүнүн жана мыйзамдуу чечимдерди кабыл алуунун негизги аспектиси болуп саналган эвтаназия учурларында иш-аракеттердин детерминанттарын, жагдайларын жана мүнөзүн кылдат талдоого көңүл буруу керек. Бул факторлорду эске алуу эвтаназия контекстинин тереңирээк түшүнүгүн түзүүгө жана бул татаал маселенин ар кандай аспектилерин эске алууга жардам берет:

1. Эвтаназия жөнүндө чечимди кабыл алууга түрткү болгон себептерди жана факторлорду талдоо тараптардын мотивациясын жана окуялардын контекстин түшүнүүгө жардам берет. Бул физикалык азаптарды, психологиялык аспектилерди, диний ишенимдерди жана башка факторлорду камтышы мүмкүн.

2. Эвтаназияга байланыштуу жагдайларды эске алуу чечимдин мыйзамга жана этикалык нормаларга ылайык кабыл алынгандыгын аныктоо үчүн маанилүү. Бул ошондой эле азап-кайгыдан арылуу үчүн альтернативдүү ыкмалардын болушун баалоону камтышы мүмкүн.

3. Эвтаназия актысынын мүнөзүн түшүнүү актыны активдүү же пассивдүү болгондугун, ал медициналык жол-жоболор, адамдын өмүрүн токтотуу үчүн каражаттар менен камсыз кылуу же башка жолдор ме-

нен ишке ашырылганын аныктоо үчүн маанилүү болушу мүмкүн.

4. Талдоо жүргүзүүнүн бардык аспектилери жарандардын укуктарын жана кызыкчылыктарын коргоону камсыз кылууга багытталган. Бул жашоого болгон укукту гана эмес, ошондой эле тагыктуу өлүү укугун, ошондой эле инсандын укуктарын жана эркиндиктерин сыйлоону камтыйт.

Ошентип, эвтаназия маселелерин мыйзамдуу түрдө чечүү практикалык мааниге ээ, анткени ал жарандардын жашоосуна жана жыргалчылыгына таасирин тийгизет. Ал ошондой эле колдонуу мөөнөтү аяктаган маселелерди жөнгө салуучу социалдык жана укуктук стандарттарды түзөт. Мындай талдоо эвтаназиянын этикалык, социалдык жана укуктук аспектилерин жакшыраак түшүнүүгө өбөлгө түзөт жана коомдун жана инсандын кызыкчылыктарын эң жакшы чагылдырган эрежелерди жана мыйзамдарды иштеп чыгууга жардам берет.

Адабияттар:

1. Арчибасова Л.А., Кузнецов А.В. Вопросы эвтаназии с точки зрения обеспечения прав человека // Психопедагогика в правоохранительных органах. 2009. №1. С.5-8.
2. Всеобщая декларация прав человека (Принята и провозглашена резолюцией 217 А (III) Генеральной Ассамблеи от 10 декабря 1948г.) // https://online.zakon.kz/Document/? doc_id=1010658
3. Акопов В.И. Этические, правовые и медицинские проблемы эвтаназии // Медицинская этика и право. 2000. №1. С. 54
4. Клыга Т.В., Хазов Е.Н. Актуальные вопросы, правовые основания применения эвтаназии в зарубежных государствах // Вестник Московского университета МВД России. 2011. №8. - С. 117-120.
5. Бородин С.В., Глушков В.А. Убийство из сострадания // Общественные науки и современность. 1992. № 4. С.144-145.
6. Бердалиев К.Ч. Роль традиций и обычаев в формировании современной правовой системы Кыргызской Республики / К.Ч. Бердалиев, А.М. Джоробекова, З.М. Джоробеков // Theoretical & Applied Science. – 2018. – № 10(66). – С. 488-492. – DOI 10.15863/TAS.2018.10.66.58. – EDN YODSBF.
7. Магазинчик И.А. Искусство общения с больным. - М., 1991. С. 68-69.
8. Сергеев Ю.Д. Юридическая защита прав и законных интересов граждан в сфере охраны здоровья. - М., 1997. С. 121-124.
9. Бэкон Ф. О достоинстве и приумножении наук. Соч. в 2-х томах. Т.1. - М.: Мысль, 1971. - 590 с.